

## NOVÉ NÁLEZY Z BERNOLÁKOVA, POLOHA PANSKÉ LÚKY

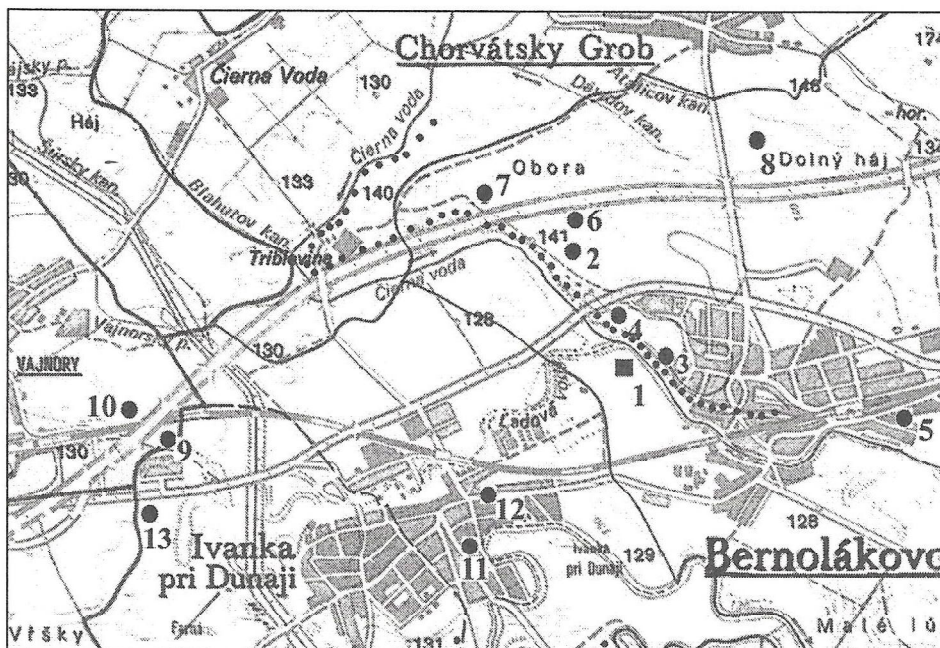
KÖNIG TOMÁŠ – ŠUTEKOVÁ JANA

V jarných mesiacoch roku 2005 sa uskutočnil v katastri obce Bernolákovo (okr. Senec), poloha Panské lúky, na základe rozhodnutia Krajského pamiatkového úradu v Bratislave, záchranný archeologický výskum (Katedra archeológie FiF UK v Bratislave) v súvislosti s prekládkou jestvujúceho vzdušného elektrického vedenia na káblové vedené v zemi. Bol sústredený na výkopovú ryhu v dĺžke približne 1, 5 km a jej najbližšie okolie, v blízkosti pravého brehu Čiernej vody. Aj napriek záchrannému charakteru výskumu, kedy nebolo možné kompletne preskúmať všetky nájdené objekty,<sup>1</sup> získané nálezy potvrdzujú bohaté praveké a včasnostredoveké osídlenie (König, v tlači) tejto polohy (obr. 1).

Lokalita sa nachádza v západnej časti Podunajskej nížiny. Podložie je tvorené fluvialno-nívnymi sedimentami s nívnymi a lužnými pôdami. Len niekoľko metrov severným smerom, na opačnom brehu Čiernej vody, sa vypína piesková terasovitá vyvýšenina (poloha Piesková jama) s výškovým rozdielom 10 – 20 m. Čierna voda kopíruje v týchto miestach, v smere proti svojmu toku, hranicu medzi dvoma geomorfologickými útvarmi (obr. 1). Oblasť rozprestierajúca sa na sever od koryta patrí už k Trnavskej sprašovej tabuli s hnedozemou (Mazúr – Krippel – Porubský – Tarábek 1980, 98). Na celej skúmanej ploche bolo v profile ryhy identifikovaných 20 objektov. Viaceré výrazné nálezy pochádzajú z ornice, bez jasného priradenia k objektom. V týchto prípadoch môžeme predpokladať, že ide o plytkejšie zahĺbené objekty, ktoré by bolo možné identifikovať snáď len v prípade systematického plošného odkryvu.

**Mladšia a neskorá doba kamenná**

Poloha Panské lúky zapadá svojim charakterom do kontextu polykulturného osídlenia Bernolákova a jeho širokého okolia. Usadenie najstarších roľníkov na tomto území potvrdzujú a dokladajú málopočetné nálezy z vrstvy 3/05, bez priradenia ku konkrétnemu objektu. Jediný signifikantný tmavosivý črep s organickými prímiesami, zdobený dvomi súbežnými širokými poloblúkovými ryhami môže byť s istotou priradený ku kultúre so staršou lineárnou keramikou (obr. 2: 1). Výzdoba 3–4 mm širokou ryhou s prierezom v tvare písmena „U“ sa najčastejšie vyskytuje na dvojkónických nádobách a fľašiach (Pavúk 1980, 23). Prvé nálezy lineárnej keramiky (ďalej LnK) z obce Bernolákovo spomína už J. Eisner (Eisner 1926, 18). Nový nález však môžeme dať do súvisu s objektom bohatým na keramický materiál odkrytým v polohe Obora, na opačnom brehu Čiernej vody, datovaným rovnako. Osídlenie v tomto časovom úseku potvrdzuje aj zberový materiál naznačujúci existenciu sídliska v blízkosti vodného toku (Farkaš 1987, 42). Nálezy z polohy Obora a Panské lúky sú od seba vzdialené do 1 km, oddeľuje ich Čierna voda, a každá je situovaná na inom geologickom podloží a pôdnom type. Systematický archeologický výskum by mohol potvrdiť, či nívné územie na pravom brehu toku patrilo do extravilánu predpokladaného sídliska z polohy Obora. To je situované výnimočne na sprašovej terase s hnedozemnou pôdou, aj keď väčšina sídlisk LnK leží na černozeiach.



Obr. 1 Mapa lokalít (Bernolákovo a okolie)

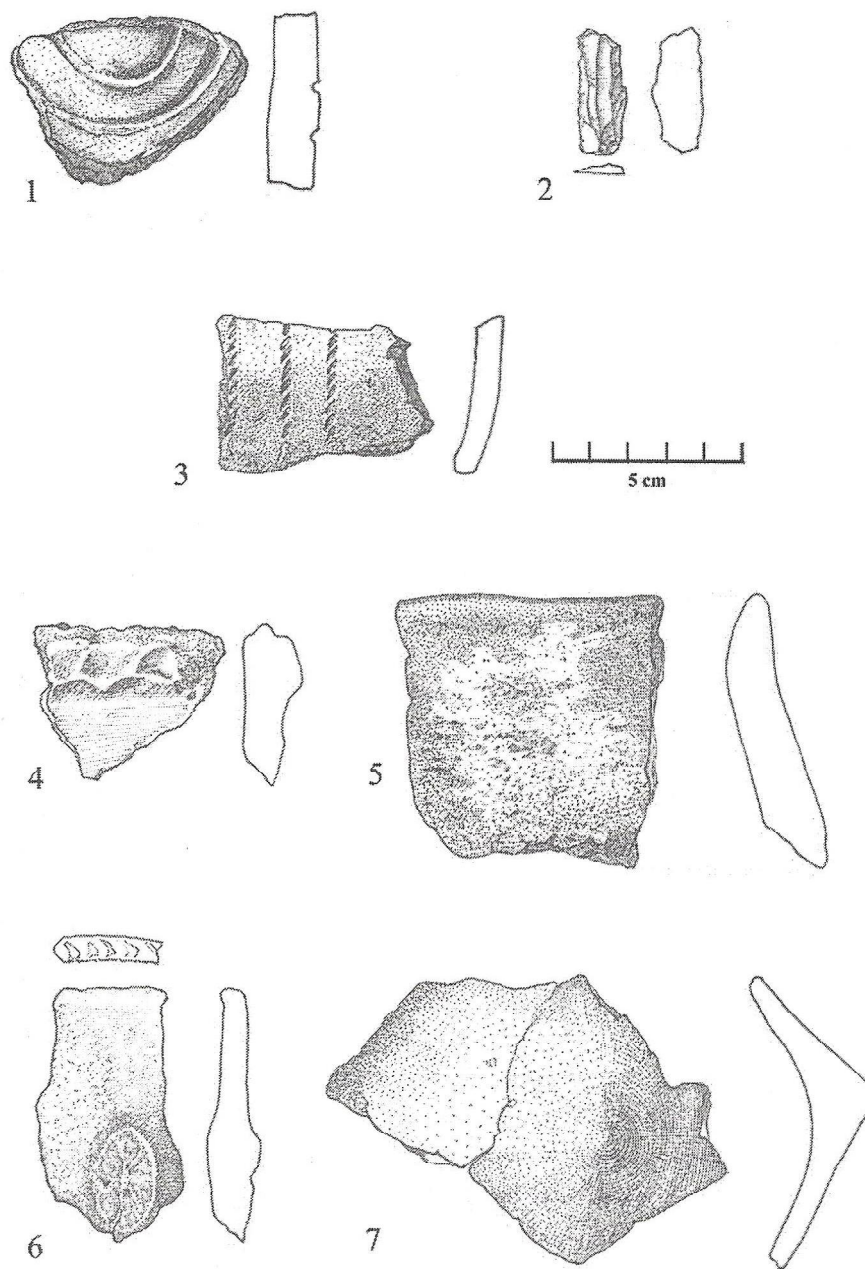
----- hranica Trnavskej sprásovej tabule a Podunajskej nížiny

1. Bernolákovo-Panské lúky; 2, 6. Bernolákovo-Obora; 3. Bernolákovo-kostol sv. Štefana-kráľa;
4. Bernolákovo-Piesková jama; 5. Bernolákovo-Senecká ulica; 7. Chorvátsky Grob-Triblavina; 8. Bernoláko-vo-Spodné lesné Irtáše; 9. Ivanka pri Dunaji-hydináreň; 10. Vajnory-Probstové; 11. Ivanka pri Dunaji-Pasienok pri Bagoházy; 12. Ivanka pri Dunaji-Pasienky; 13. Ivanka pri Dunaji-Barnak.

Do nasledujúceho úseku mladšej a neskorej doby kamennej nebol s určitou datovaním ani jeden nález, aj keď také zo širšieho okolia Bernolákova poznáme z polohy Spodné lesné Irtáše – ludanická skupina, sídlisko (Farkaš 1987); z polohy Medené, Senecká ulica – ludanická skupina, hrob (Studeníková 1980). Rámcom do doby kamennej by sme mohli zaradiť 3 cm dlhú a 1,4 cm širokú čepieľku z čokoládovohnedého rohovca (obr. 2: 2). Táto sa dostala zrejme intrúziou do včasnostredovekého objektu 5/05, aj keď v tomto prípade je dôležitý jej vzťah k vrstve 3/05 (nálezy so staršou LnK), vzdialenej od nej približne 10 m.

### Doba bronzová

Do počtu ranobronzových lokalít z priestoru Bernolákova a okolia by sa mohla zaradiť aj poloha Panské lúky. Poukazuje na to ojedinelý črep (vrstva 4/05) s charakteristickou výzdobou otláčkom šnúry (obr. 2: 3). Pochádza pravdepodobne z tela typickej nádoby – amfory zdobenej vertikálnym šnúrovým vzorom kultúry Chľopice-Veselé. Najbližšie súveké pohrebisko poznáme z neďalekej Ivanky pri Dunaji, poloha Pasienok pri Bogoházy (Pichlerová 1966), datované do jej mladšieho stupňa (Furmánek – Veliačik – Vladár 1991, 50). Dôležitým faktom je existencia pohrebiska na južnom okraji sprásovej terasy v Bernolákove, v polohe Piesková jama (nad Čiernou vodou). Nálezy získané z hrobov v posledných desaťročiach ho dovoľujú datovať od nitriansko-unětického stupňa až po zá-



Obr. 2 Bernolákovo, Panské lúky. 1 – vrstva 3/05, 2 – objekt 5/05, 3 – vrstva 4/05, 4-5,7 – zber, 6 – vrstva 5/05

verečnú fázu stupňa BA2 (Pichlerová 1963, 270; Bartík – Turčan – Gomolčák 1986, 48; Bartík 1990; Furmánek – Veliačik – Vladár 1991, 65). Nález z Panských lúk by tak mohol snád' naznačovať kontinuitu osídlenia Bernolákova už od kultúry Chľopice-Veselé.

V súvislosti s dobou bronzovou je zaujímavé kultúrne priradenie troch fragmentov nádob, ktoré žiaľ pochádzajú len zo zberu z haldy pri vykopanej ryhe. Ide o menší fragment nesúci výzdobu pretláčaného plastického pásika sivo-pieskového zafarbenia (obr. 2: 4), sivohnedý dobre vypálený črep z tela dvojkónickej nádoby (obr. 2: 7), časť hrdla so zaobleným okrajom pieskovej farby (obr. 2: 5) a samostatný nález z vrstvy – telo nádoby s plytko presekávaným okrajom (obr. 2: 6). V prípade prvých troch by sme mohli s veľkou pravdepodobnosťou na základe plastického pásika, dvojkónického tvaru nádoby a typu okraja uvažovať o ich priradení k stredodunajskej mohylovej kultúre.

### **Doba halštatská**

Pomerne veľký počet halštatských lokalít v tejto časti Podunajskej nížiny naznačoval možnosť nálezu súvých objektov aj v polohe Panské lúky. Z vrstvy ornice pochádza časť hrdla halštatskej amfory tuhového črepu s dobre vylešteným povrchom, s ústím s priemerom 14 cm (obr. 4: 3). Tuhový vyleštený črep z tela nádoby (obr. 4: 1) a tehlovočervený fragment hrdla (obr. 4: 2) získané z dna objektu 2/05, sa taktiež neodlišujú od charakteru bežného keramického materiálu kalenderberskej kultúry. Objekt 2/05 bol od predošlého kalenderberského nálezu vzdialený asi 400 m.

#### **Objekt 2/05**

Objekt bol zachytený v západnej stene ryhy výkopu, v hĺbke 50 cm od dnešnej úrovne povrchu (pravdepodobne nedávno znižovanej). Bol zapustený do svetlého pieskového podlažia, od ktorého sa výrazne odlišoval svojou tmavou výplňou. Mal vaňový tvar, v hornej časti dĺžku 190 cm, dno sa nachádzalo v hĺbke 80–85 cm. Vo výplni bolo odlišiteľné dvojité zvrstvenie. Spodnú tmavohnedú hlinitú vrstvu, premiešanú čiastočne s prepálenou hlinou a uhlíkmi, prekryval piesok, na ktorý dosadala nadložná hnedosivá piesčito-hlinitá vrstva (obr. 3).

V najbližšom okolí lokality boli identifikované viaceré kalenderberské sídliská, a to v Bratislave-Vajnoroach-Probstové (Studeníková 1986a), Chrovátskom Grobc-Triblavinc (Studeníková 1986b; Studeníková 1993, 137), Ivanke pri Dunaji-hydináreň (Kraskovská 1970), ale taktiež aj mohylník Bernolákovo-Obora (Pichlerová 1967, 26, 29).

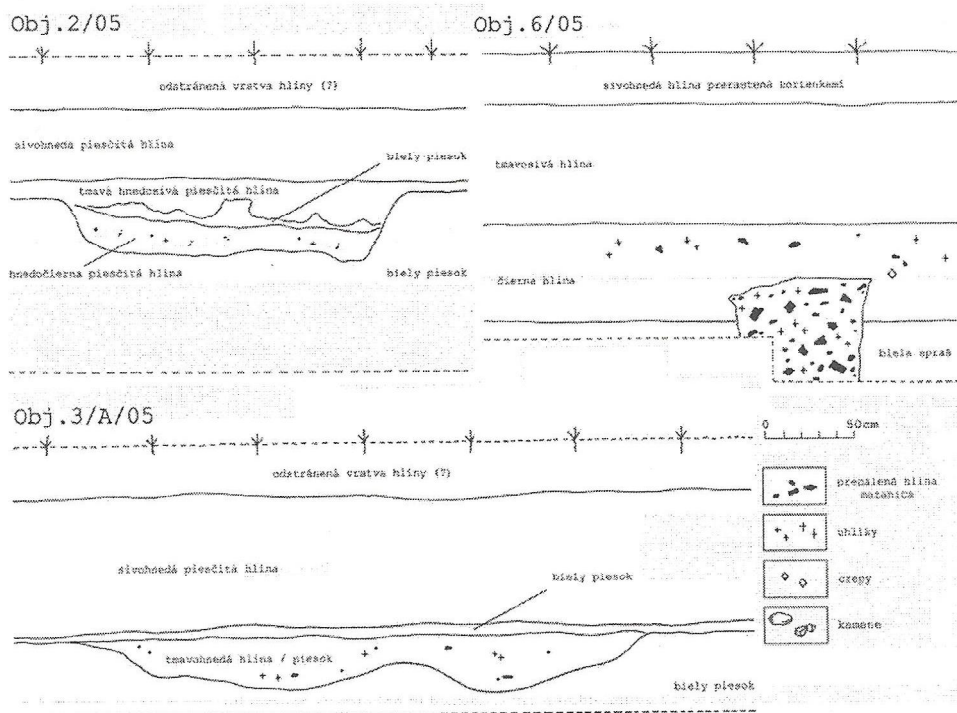
### **Doba laténska**

Najbližšie lokality z okolia Bernolákova z doby laténskej poznáme z Bratislavy-Vajnora, polohy Probstové, Senca-osady Svätý Martin, polohy Za rybníkom, či Senca, polohy Hriadky, datovaných do neskorolaténskeho obdobia (Zachar 1982, 42; Prášek 1995). Kontinuitu osídlenia polohy Panské lúky aj v dobe laténskej potvrdzuje nálezový celok z objektu 19/05 a ojedinelý, ale charakteristický fragment okraja laténskej situly získaný zo zásypu pravdepodobne včasnostredovekého objektu 12/05 (obr. 5: 4).

#### **Objekt 19/05**

Ako objekt bolo označené nahromadenie kameňov a črepov, sústredené na dĺžke 90 cm, v severnej stene vykopanej ryhy, v úrovni tesne nad pieskovým podlažím, ktoré sa tu nachádzalo v hĺbke 100 cm od dnešnej úrovne povrchu.

Najvýraznejším nálezom z objektu je pomerne veľký fragment okraja situly s charakteristickým hrebeňovaním s rekonštruovateľným ústím s priemerom 20 cm (obr. 5: 5). Z rovnakého typu nádoby pochádzajú aj ďalšie črepy nájdené v tomto objekte, fragment z tela (obr. 5: 2) a fragment dna (obr. 5: 1). Na základe profilácie a typu okraja situly by bolo možné datovať keramiku z Bernolákova, Panské lúky do staršieho obdobia doby laténskej, s veľkou pravdepodobnosťou do stupňa LC.



Obr. 3 Bernolákovo, Panské lúky. Objekt 2/05, 6/05, 3A/05

## Doba rímska

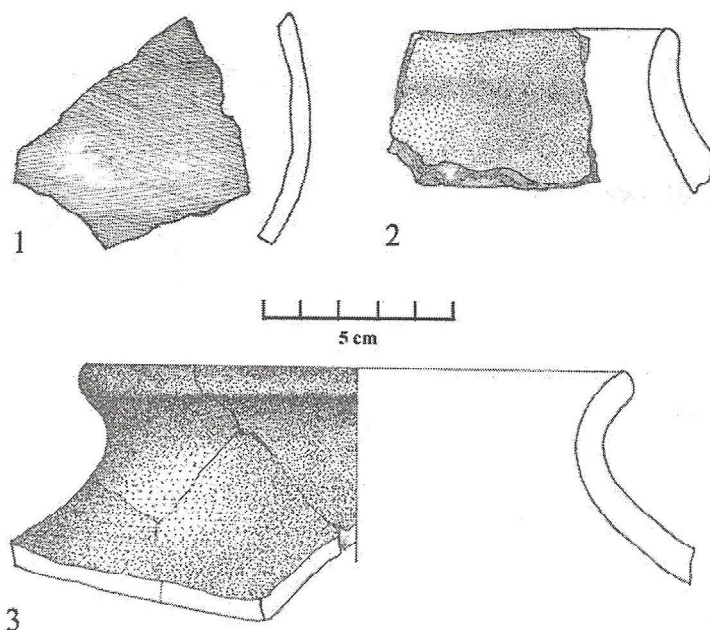
Doklady o existencii pohrebiska z doby rímskej v Bernolákove, situovaného na návrší, priniesli náhodné nálezy porušených žiarových hrobov v okolí rímsko-katolíckeho kostola sv. Štefana-kráľa (Slivka – Turčan 1985; Šefčáková – Farkaš – Turčan 1995). Na základe fragmentov urien bolo datované do staršej doby rímskej, respektíve do 2. storočia po Kr. Podľa očakávania, výsledky výskumu v polohe Panské lúky priniesli doklady o jej osídlení aj v tomto období. Poukazujú na to zachytené nálezy sídliskovej keramiky z vrstvy nachádzajúcej sa nad objektom 6/05 a nálezy z objektu 3/05.

### Objekt 3/05

Objekt sa výrazne rysoval v oboch stenách vykopanej ryhy. V hĺbke 80 cm od dnešnej úrovne terénu, na dĺžke 320 cm, bol zapustený do pieskového podložia. Vypĺňala ho tmavohnedá hlinito-piesčitá výplň, miestami premiešaná s prepálenou hlinou a uhlíkmi. Objekt mal v profile tvar dvoch navzájom prepojených priehlbín zasahujúcich do hĺbky 110 cm, medzi ktorými sa úroveň jeho dna dvíhala na úroveň 95 cm (obr. 3).

### Objekt 6/05

Objekt sa rysoval výrazne len v južnej stene vykopanej ryhy. Predstavoval jamu vyplnenú prepálenou hlinou a mazanícou, premiešanou s uhlíkmi, ktorá bola len čiastočne zahĺbená do sprašového podložia, ktoré sa tu nachádzalo v hĺbke 155 cm. V hornej časti (hĺbka 130–140 cm) mal objekt šírku 80 cm, nachádzal sa tu vo vrstve čiernej hliny, v ktorej sa dala vysledovať ponad objekt prechádzajúca vrstva hrubá 30 cm obsahujúca mazanicu a črepy (obr. 3).

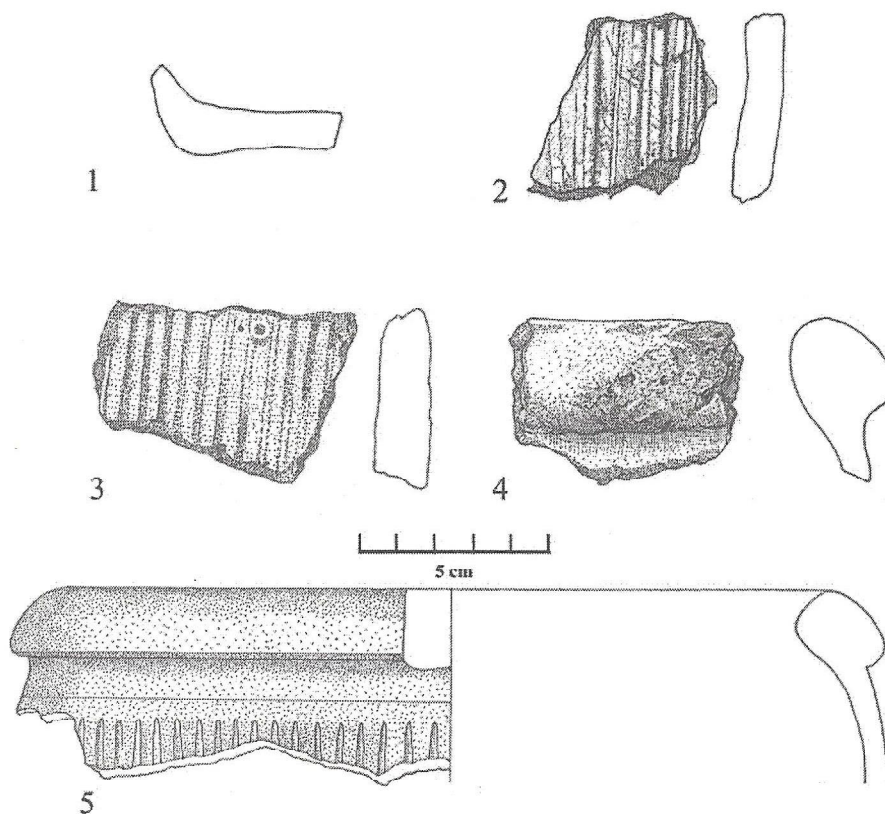


Obr. 4 Bernolákovo, Panské lúky. 1–2 – objekt 2/05, 3 – vrstva 1/05

Fragment z redukčne vypálenej nádoby, zdobenej pretláčaným plastickým vzorom z objektu 3/05 (obr. 6: 1), pripomína výzdobu nechtových vrypov, najčastejšej výzdoby sídliskovej keramiky z doby rímskej na juhozápadnom Slovensku. Hoci nechtové vrypy dominujú v neskoršom období (Pernička 1971, 139, 142), vyskytli sa už aj v sídliskovom objekte 129/93 z Bratislavy-Dúbravky, ktorý bol datovaný do nesko-

roklaudiovského až včasnofláviiovského obdobia (Elschek 1995, 40, Abb.4: 17). Fragmentsy z vrstvy nad nedatovaným objektom 6/05 zachytávajú spodnú časť tela zásobnice zdobenej hlbokými, 4 mm širokými ryhami (obr. 6: 3). Z rovnakej nádoby pochádza s najväčšou pravdepodobnosťou aj fragment ústia (obr. 6: 2), ktorý ukazuje, že zásobnica mala nízky valcovitý okraj. Zásobnice s podobnou výzdobou patria medzi bežné sídliskové nálezy z doby rímskej. Oporu pre datovanie tohoto nálezu nachádzame v geograficky blízkom prostredí, na sídlisku odkrytého v Bratislave-Dúbravke. Z objektu 10/88 datovaného do neskoroklaudiovského až včasnofláviiovského obdobia pochádzajú totiž nálezy úlomkov zásobníc s podobnou výzdobou (Elschek 1995, 40–41, Abb. 5: 10, 14). Vzhľadom na to, že používanie výzdoby mriežkových vrypov pretrváva až do prvej tretiny 3. storočia (Pernička 1971, 142), musíme počítať aj s mladším datovaním bernolákovského nález.

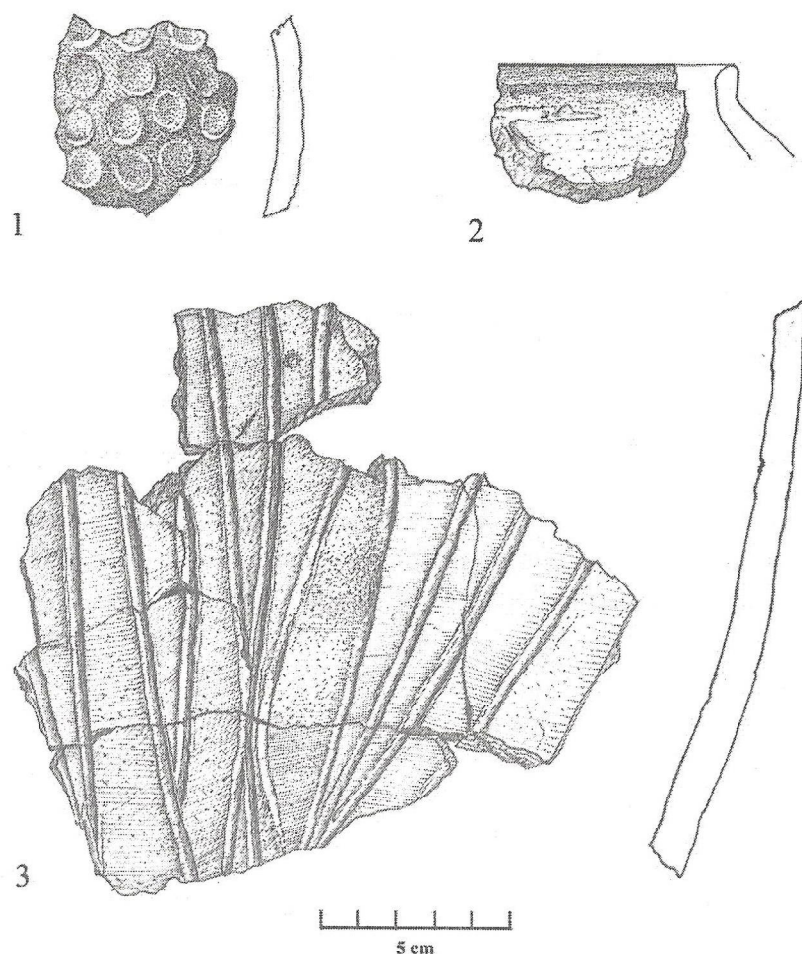
Hoci nálezy zo záchranného výskumu z polohy Panské lúky zdanlivo len potvrdzujú intenzívne a kontinuálne osídlenie Bernolákova počas celého praveku, prinášajú aj osobitne dôležité informácie o využívaní geografických daností a špecifik tohoto sídelného priestoru v uvedenom období. Kľúčovou sa tu javí otázka procesu osídľovania a hospodárskeho využívania dvoch ekologicky odlišných prostredí, Trnavskej sprašovej tabule a Podunajskej nížiny (obr. 1), ktoré sa tu nárazovo stretávajú v podobe miestami veľmi výrazného terénneho zlomu. Podrobné štúdium takéhoto prostredia umožňuje lepšie pochopenie potrieb človeka, ktoré ho viedli k výberu konkrétneho typu krajiny pre jeho exploatáciu. Vo všeobecnosti sa už teraz dá povedať, že nivné územia, či luhy, predovšetkým tie, situované v blízkosti terénnych prevýšení a terás, vykazujú vyšší potenciál pre osídlenie, ako sa donedávna predpokladalo. Jedným z faktorov, ktorý v ich prípade výrazne ovplyvňuje mikroklímu je zvetrie, ktoré im vytvára okolitý vyvýšený terén. Toto zistenie platí už pre sídliská LnK, pričom ako príklad môžeme



Obr. 5 Bernolákovo, Panské lúky. 1–2, 5 – objekt 19, 3 – objekt 3/05, 4 – objekt 12/05

uviesť sídlisko z katastra mesta Senec, poloha Hriadky, situované na nivách (Farkaš 1995). Aj keď z polohy Panské lúky nemáme doklady o jej dlhodobom osídlení v tomto období, vieme aspoň potvrdiť, že lokalita bola hospodársky využívaná, i keď stále sídlisko bolo pravdepodobne umiestnené na severnejšie položenej sprašovej terase v polohe Obora (Farkaš 1987).

V súvislosti s kalenderberským osídlením juhozápadného Slovenska je dodnes zdôrazňovaný význam okraja Trnavskej sprašovej tabule, ako zóny s veľmi častým výskytom sídlisk (Studeníková 1987 – s literatúrou; König 2003). Tento fakt odráža výhodné podmienky, ktoré poskytovalo prírodné prostredie týchto polôh človeku. Ten mohol profitovať z výhod, ktoré zaručovalo blízke nížinné prostredie s vodným tokom, poskytujúce potravu (ryby, drobná lesná zver a vtáctvo), či pasienky pre dobytok a pritom mať obydlie na vyvýšenom mieste, v blízkosti polí, bez jeho vystaveniu rizikám, ktoré prinášala vysoká hladina rieky. Podobná charakteristika platí aj pre kalenderberské sídlisko v Chorvátskom Grobe-Triblavine (Studeníková 1986b, 223, 455).<sup>2</sup> Ako sa však ukazuje, niva v polohe Panské lúky, nebola v procese osídľovania priestoru vynechaná ani v tomto období. Dokladajú to aj nálezy, ktoré síce nenasvedčujú, že by mohlo ísť o rozsiahle sídlisko, pripúšťajú však existenciu obydli (obj. 2/05). Usudzujúc podľa množstva a charakteru nálezov, môžeme snáď aspoň čiastočne uvažovať o sezónnom využívaní priestoru obyvateľmi blízkeho



Obr. 6 Bernolákovo, Panské lúky. 1 – objekt 3/05, 2,3 – vrstva nad objektom 6/05

rozsiahleho kalenderberského sídliska z polohy Triblavina. Sídliskový obraz z tohoto obdobia uzatvára poznatok o mieste pochovania lokálnej aristokracie, mohylníku z Chorvátskeho Grobu, respektíve Bernolákova, polohy Obora (Pichlerová 1967, 26, 29).

Hoci dobu rímsku nemáme na lokalite zastúpenú početnými nálezmi, poloha, z ktorej boli získané, sa zásadne neodlišuje od dnešných poznatkov vzťahujúcich sa na germánske osady. Ak sa aj dávnejšie predpokladalo, že sídliská sa nachádzali len na terasovite zvýšených brehoch riek, zvýšených terénnych vlnách alebo miernych svahoch (Kolník 1962, 392), dnes už poznáme sídliskové nálezy aj z inundačných území (Fottová 2003; Turčan 1984). Sídlisko z doby rímskej v Bernolákove tvorilo preto najskôr súčasť predpokladaného pásu germánskych osád lemujúcich vodné toky juhozápadného Slovenska. Hustotu osídlenia pozdĺž povodia Čiernej vody a jej okolia dokladajú napríklad aj okolité sídliská v Ivanke pri Dunaji, polohe pri hydinárni (Kraskovská 1970), Ivanke pri Dunaji, polohy Barnak (Varsik – Elschek 2001), či Senci a Kráľovej pri Senci (Turčan 1984). Zaujímavým zistením je však možná súvislosť medzi osa-



dou a pohrebiskom zdokumentovaným pri kostole sv. Štefana-kráľa, nachádzajúcim sa vysoko na návrší, týčiacim sa v týchto miestach vysoko nad plochou predpokladaného sídliska (Slivka – Turčan 1985; Šefčáková – Farkaš – Turčan 1995). Naopak, neďaleké pohrebisko z doby rímskej, známe z Ivanke pri Dunaji, polohy Pasienky, poznáme z rozsiahlej pieskovej duny, typického miesta situovania germánskych nekropol (Kraskovská 1965).

## POZNÁMKY

- <sup>1</sup> Z celej rozsiahlej lokality bolo umožnené preskúmať len autormi uvádzanú časť (poznámka redakčnej rady).
- <sup>2</sup> Rozsiahle kalenderberské sídlisko, publikované ako Chorvátsky Grob-Triblavina sa nachádza z väčšej časti v katastri obce Bernolákovo, v polohe Obora (obr. 1, lokalita 7).

## LITERATÚRA

- BARTÍK, J. – TURČAN, V. – GOMOLČÁK, P. 1986: Další hrob zo staršej doby bronzovej v Bernolákove. AVANS 1985, s. 48, s. 265.
- BARTÍK, J. 1990: Záchraný výskum na pohrebisku zo staršej doby bronzovej v Bernolákove. Zbor. SNM 84, Hist. 30, s. 5–15.
- EISNER, J. 1926: Studium prehistorické archeologie na Slovensku po převratě. Sbor. MSS 20, s. 18.
- ELSCHEK, K. 1995: Die germanische Besiedlung von Bratislava – Dúbravka während der älteren römischen Kaiserzeit. In: TEJRAL, J. – PIETA, K. – RAJTÁR, J. (ed.): Kelten, Germanen, Römer im Mittel-donauebiet vom Ausklang der Latène-Zivilisation bis zum 2. Jh. Brno – Nitra, s. 39–52.
- FARKAŠ, Z. 1987: Neolitické sídlisko v Bernolákove. AVANS 1986, s. 42.
- FARKAŠ, Z. 1987: Zásobnicová jama ludanickej skupiny z Bernolákova. Zbor. SNM 81, Hist. 27, s. 9–20.
- FARKAŠ, Z. 1995: Neolitická osada v Senci. Zbor. SNM 89, Arch. 5, Bratislava, s. 5–23.
- FOTTOVÁ, E. 2003: Záchraný výskum germánskeho sídliska z mladšej doby rímskej v Šali – Veči. AVANS 2002, s. 39–41.
- FURMÁNEK, V. – VELIAČIK, L. – VLADÁR, J. 1991: Slovensko v dobe bronzovej. Bratislava.
- KOLNÍK, T. 1962: Nové sídliskové nálezy z doby rímskej na Slovensku. Arch. Rozhledy 14, s. 344–368, 371–380, 385–397.
- KÖNIG, T. v tlači: Včasnostredoveké sídlisko v Bernolákove. Musaica, Bratislava.
- KÖNIG, T. 2003: Halštatský objekt z Pustých Úľan. Zbor. SNM 97, Arch. 13, s. 93–118.
- KRASKOVSKÁ, L. 1965: Popolnicové pohrebisko v Ivanke pri Dunaji. SIA 13, s. 163–182.
- KRASKOVSKÁ, L. 1970: Sídlisko z doby halštatskej a rímskej v Ivanke pri Dunaji. Zbor. SNM 64, Hist. 10, Bratislava, s. 85–119.
- MAZÚR, E. – KRIPPEL, E. – PORUBSKÝ, A. – TARÁBEK, K. 1980: Geocologické (prírodné krajinné) typy. In: Atlas SSR, diel VIII – mapa 1, Bratislava, s. 98.
- PAVÍK, J. 1980: Ältere I. nearkemik in der Slowakei. Slov. Arch. 28-1, s. 7–90.
- PERNIČKA, R. M. 1971: K rekonstrukci vývoje keramiky v době římské na Moravě. Sborník Prací Fil. Fak. Brno, Řada archeologicko – klasická E16, s. 133–146.
- PICHLEROVÁ, M. 1963: Pohrebisko zo staršej doby bronzovej v Bernolákove. Štud. Zvesti AÚ SAV 11, s. 268–270.
- PICHLEROVÁ, M. 1966: Pohrebisko s neskorou šnúrovou keramikou typu Veselé v Ivanke pri Dunaji. Zbor. SNM 60, Hist. 6, Bratislava, s. 25–56.
- PICHLEROVÁ, M. 1967: K otázke geografického vymedzenia oblasti východoalpých kniežacích mohýl na strednom Dunaji. Zbor. SNM 61, Hist. 7, s. 3–32.
- PRÁŠEK, K. 1997: Záchraný výskum včasnostredovekého osídlenia pri Senci. Zbor. SNM 91, Arch. 7, s. 67–78.
- SLIVKA, M. – TURČAN, V. 1985: Nálezy zo staršej doby rímskej z Bernolákova. AVANS 1984, s. 218–219, 328.
- ŠEFČÁKOVÁ, A. – FARKAŠ, Z. – TURČAN, V. 1995: Nález germánskeho hrobu v Bernolákove. AVANS 1993, s. 126–127.

- STUDENÍKOVÁ, E. 1980: Kostrový hrob z Bernolákova. AVANS 1978, s. 252.
- STUDENÍKOVÁ, E. 1986a: Halštatské sídliskové nálezy v Bratislave-Vajnoroach. Zbor. SNM 80, Hist. 26, Bratislava, s. 53–67.
- STUDENÍKOVÁ, E. 1986b: Zur Problematik der Bratislavaer Siedlungskammer in der Hallstattzeit. In: Hallstatt Kolloquium Veszprém 1984. Mitteilungen der Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften. Beiheft 3. Budapest, s. 221–226, 449–455.
- STUDENÍKOVÁ, E. 1987: K halštatskému osídlení juhovýchodnej časti Trnavskej sprašovej terasy. Zbor. SNM 81, Hist. 27, s. 21–45.
- STUDENÍKOVÁ, E. 1993: Staršia doba železná (halštatská). In: ŠTEFANOVIČOVÁ, T. a kol: Najstaršie dejiny Bratislavy. Bratislava, s. 116–142.
- TURČAN, V. 1984: Sídliskové nálezy zo Senca a z Kráľovej pri Senci. In: Zborník prác Ľudmily Kraskovskej (k životnému jubileu). Bratislava, s. 119–129.
- VARSÍK, V. – ELSCHKEK, K. 2001: Dve záchranné akcie medzi Bratislavou-Vajnorama a Ivankou pri Dunaji. AVANS 2000, s. 208–209.
- ZACHAR, L. 1982: Príspevok k problematike Bratislavského oppida. Zbor. SNM 76, Hist. 22, s. 31–49.

## NEUE FUNDE AUS BERNOLÁKOVO, DIE FUNDSTELLE PANSKÉ LÚKY

TOMÁŠ KÖNIG – JANA ŠUTEKOVÁ

In den Frühlingsmonaten 2005 wurde im Kataster der Gemeinde Bernolákovo (Bez. Senec), die Fundstelle Panské lúky eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt (Archäologische Abteilung, Philosophische Fakultät der Komenský-Universität in Bratislava). Sie konzentrierte sich auf eine Aushubrinne in einer Länge von etwa 1,5 km und deren nächste Umgebung, in der Nähe vom rechten Ufer des Čierna voda-Stroms. Trotz einem Rettungscharakter der Grabung, wo man alle gefundenen Objekte nicht komplett untersuchen konnte, bezeugen die Funde eine dichte vorzeitliche und frühmittelalterliche Besiedlung (König, im Druck) des Gebietes von Bernolákovo.

Die Fundstelle befindet sich im Westteil der Donauebene. Der Untergrund besteht aus fluvialen Auensedimenten mit Auenböden. Nur einige Meter nordwärts auf dem Gegenufer von Čierna voda ragt eine sandige Terrassenanhöhe empor. Čierna voda kopiert ab dieser Stelle stromauf die Grenze zwischen zwei geomorphologischen Formationen. Das Gebiet nördlich des Flussbettes gehört bereits zur Trnavská Lössebene mit Braunerde.

Auf der ganzen untersuchten Fläche wurden im Profil der Rinne 20 vorzeitliche und frühmittelalterliche Objekte identifiziert. Sie bezeugen eine intensive Besiedlung dieser Region während der ganzen Vorzeit und somit auch die Wichtigkeit der Fundstelle. Wir registrieren hier die Funde von der Kultur mit älterer Linienbandkeramik bis zur römischen Kaiserzeit.

Allgemein kann man schon jetzt sagen, dass die Auengebiete, vor allem diejenigen, die sich nah an den Terrainanhöhen und Terrassen befinden, ein höheres Potential für die Besiedlung erweisen, als man bis neulich vermutet hat. Diese Tatsache wird auch durch die Funde aus der Lage Panské lúky dokumentiert.

---

*Mgr. Tomáš König, Katedra archeológie-Filozofická fakulta UK, Gondova 2, 818 01 Bratislava, tommykonig@yahoo.com*

*Mgr. Jana Šuteková, Katedra archeológie-Filozofická fakulta UK, Gondova 2, 818 01 Bratislava, sutekova@fphil.uniba.sk*